

Stavanger bispedømme

Kirkebyggkonsulent Finn Bårdsen
Olav Duuns gt. 8, 5538 HAUGESUND
Mob: 934 15 420, Kont: 52 80 95 00, Priv: 52 71 30 95

14.03.2011

NÅR NOEN OPPLEVER KIRKEBRANN

- *Momenter som kan være til hjelp i en vanskelig situasjon*

Innledning

Dessverre må vi slå fast at noen av våre kirker brenner fra tid til annen. Årsaken til det kan være høyst forskjellig, fra lynnedslag til pyromani. Når dette skjer, viser det seg at vi ikke helt vet hvordan vi skal forholde oss.

Det er naturlig at en kjenner seg handlingslammet. Som kirke og kirkeansatte bør vi vite noe om sorg og sorgreaksjoner. Samtidig melder spørsmålet seg: Hva gjør vi nå?

I det følgende en del momenter ut fra erfaringer vi har fra kirkebranner. De er ment å være til hjelp for dem som opplever en kirkebrann. For oversiktens skyld er det laget en inndeling:

1. Når det brenner
2. Umiddelbart etter brannen
3. Dagen derpå
4. Hva gjør vi i menigheten?
5. Kontakten med sentrale myndigheter
6. Arbeidet med Forsikringsoppgjøret
7. Ny kirke på branntomten eller ny tomt?

Vedlegg: Noen punkter om ansvarsfordeling.

1. «NÅR DET BRENNER»

Media: Erfaringene fra Våler, Hønefoss og Kopervik er at media rapporterer på direkten. Nyheten spres utrolig fort. Dagsnytt, Dagsrevyen, Lokalradioen osv. er raskt på banen. Vi opplever også at bilder legges direkte ut på internett. Dette er en nyhet som får førsteprioritet. Det betyr at de lokale kirkelige ledere og ansatte blir nedringt umiddelbart. Det blir et «press» som de fleste av oss ikke er vant med.

KA vil normalt i slike situasjoner bli kontaktet av media, og svarer for brannsikkerhet generelt. KA bistår også gjerne lokalt hvis det er ønskelig.

Et råd: Fortell det du ser. Dette er ikke tidspunktet for spekulasjoner om årsak til brannen.

Hva kan en gjøre på brannstedet? Er det noe som uten fare kan reddes ut? Hvor bør det

settes inn slukking? Eks. Pøse vann på stedet der safen er plassert. (Dette berget altersølvet i Hønefoss.) Menigheter har noen steder i samarbeid med brannvesenet utarbeidet en liste over 5-10 verdifulle gjenstander i kirken og hvor de er plassert. Se www.ka.no for forslag til brannvesenet.

Det er flott å få en eller flere til å fotografere, filme utviklingen av brannen. Dette kan ha stor betydning for etterforskningen. Ganske snart vil det oppstå rykter om brannårsaken. Overlat det til brannvesen og politi å uttale seg.

Var noen til stede da brannen startet? Selv om politiet normalt registrerer disse, kan det være fint å ha en navneliste. De som var i bygningen da brannen startet, vil trenge «debriefing». Dette foregår ofte når det hele er over. En kan, dersom det er mulig, også gjøre avtale om å samles

dagen etter. Dette har utrykningspersonale som ambulanse, politi og brannvesen gode erfaringer med. Hvem tar seg av debriefing? Hvem har ansvaret å invitere? Hvor skal samlingen være? Er noen skadet? Viktig at disse og deres pårørende får oppmerksomhet og omsorg. Dette gjelder besøk på sykehus, hjemmebesøk osv. Er det noen av de ansatte som trenger hjelp? En brann er et sjokk som oppleves forskjellig. Er det noen som bør «skjermes»? Hvem tar ansvar for eventuelt disse oppgavene?

Hvor plasserer vi det som eventuelt er reddet ut? Erfaringene forteller at det er nødvendig med vakthold på ting som er reddet ut. En bør raskt finne en sikker oppbevaringsplass. De mest verdifulle gjenstandene bør fotograferes. Registrering av gjenstander som er båret ut. Hvem tar ansvaret for registrering? Hvem tar ansvaret for flytting til sikker plass? Hvem tar ansvaret for eventuelt vakthold over gjenstander?

Sikring av brannstedet

I forlengelsen vil det komme spørsmål om gjerde rundt branntomten. Hvem tar ansvar for å få gjerde på plass? Utleiefirmaer, stillasfirmaer han som regel dette på lager. Har kommunen slike gjerder?

Sikring av tomten

Det er vanlig at Politiet stenger området med blå/hvite bånd. Det er viktig at barn og unge (skolene) får informasjon om at det virkelig er fare med å gå innenfor det avsperrede området.

2. UMIDDELBART ETTER AT BRANNEN ER SLUKKET

Møte med aktører på brannstedet

Det vil være naturlig med et møte med politi, brannledelse, kommune og kirke så snart som mulig, kanskje best i etterkant av slukkingsarbeidet. Da er som regel mange av «aktørene» samlet. Den aktuelle situasjonen kan være retningsgivende for møtet. Ingen branner er like. De lokale forholdene vil også være forskjellige.

Noen punkter en kan ta opp på «krisemøtet»

- Opprette kommunikasjonslinjer.
- Nedsette en arbeidsgruppe for de nærmeste dagene med politi, kommune og kirke.
- Er det andre som bør være med ut fra den lokale situasjon?

- Husk klare avtaler om eventuelt vakthold på branntomten?
- Hvem har ansvar for å skrive referat fra møtet?

Informasjonsdelen

Pågang fra media vil være stor. Hvem uttaler seg? Brannårsaken vil naturlig nok stå i fokus. Brannvesen og politi har erfaring med å takle dette.

Gravsteder

Dersom det er graver rundt kirken vil spørsmålet om tilgang til disse umiddelbart melde seg. Når politiet setter opp sperringer, skal ikke disse brytes ved at ansatte i kirken er «snille.» Også kirkens folk skal varsle politiet dersom en skal innenfor sperringer. Hva med eventuell vanning og stell av graver? Kirken bør tilby seg å gjøre dette.

Dersom det blir aktuelt å bruke en grav innenfor sperringen, må dette drøftes med både politi og pårørende. Det vil være naturlig at det er uniformert (eller tydelig) vakthold.

Å fotografere gravområdene nærmest kirken er viktig for ettertiden. Er gravsteder skadet eller ødelagt, blomster svidd osv.? Her kan det komme erstatningsspørsmål.

3. «DAGEN DERPÅ»

Forsikringsforholdene

Det opprettes kontakt med forsikringsselskapet. Kirkevergen finner forsikringspapirene. Er kirken og innboet forsikret? Hva er de umiddelbare behovene? Avtaler gjøres muntlig/skriftlig. Det kan være en fordel å lage et notat fra samtalen. Notatet kan sendes til forsikringsselskapet.

Er inventaret lagt inn på Kirkebyggdatabasen? Se www.kirkebyggdatabasen.no for mer informasjon. Dette har stor betydning i det videre arbeidet med oppgjøret.

Avtale et første møte med forsikringsselskapet. Hvem skal være med fra lokalt hold? Kirkeverge, prest, økonomiansvarlig, leder i menighetsråd og fellesråd. Hva tenker en seg som umiddelbare (kortsiktige) interimsløsninger? Utarbeide et notat hva en tenker seg. Lokaler til gudstjeneste, kirkelige handlinger, møtevirksomhet osv. Det vil også være naturlig

at det er kontakt med forsikringsselskapet før en avholder det «Første møtet».

Et godt råd synes å være at en får en kontaktperson i forsikringsselskapet. Det er også en fordel om en gjør seg notater etter telefon-samtaler. Det er helt normalt at en kjenner seg noe forvirret i den første tiden etter brannen. Brann er heldigvis noe vi ikke opplever ofte.

NB! Hva vi som kirke bør ha i bakhodet.

Være meget forsiktig med å uttale seg om:

1. Hvilken erstatningssum en tenker seg.
2. Pris på ny kirke.
3. Tomt til ny kirke.
4. Tid til den nye kirken står ferdig.

Her vil vi også understreke at også menighetsråd og kirkelig fellesråd har en sentral rolle.

4. HVA GJØR VI I MENIGHETEN?

Det gis også melding til biskop, prost. De ansatte for den aktuelle kirken sammen med ev.

lederne i menighetsråd og fellesråd samles til debriefing og drøftinger av den aktuelle situasjonen. Kirkevergen tar ansvar for innkalling.

1. Debriefing

Her er det naturlig å starte med en debriefing. Brannen er ganske sikkert opplevd forskjellig. Gi tid til «historien». Hva gjorde en? Hvordan opplever den enkelte dette? Hva har en hørt av kommentarer fra andre? Hvordan oppleves brannen i nærmiljøet? Hva med den nærmeste tiden framover?

2. Interimsløsninger

Gudstjenestested. Kirkelige handlinger. Kontorforhold. Hva kan gå sin gang. Lån av annen kirke.

3. Hvem gir informasjon?

Naturlig at kirkeverge og sokneprest står sentralt. Glem ikke de folkevalgte. (Fellesrådet vil bli byggeherre.) Deres egne reaksjoner eller andres reaksjoner (vær nøkterne). Innby til «minne-stund». Eventuelt si noe om interimsløsninger.

4. «Minnestund»

Naturlig med en samling. Kanskje i gudstjenesteform. «Minnestund», her må det lages et

program. En fordeler oppgaver: Program, bønner, salmer, tale, hilsener. Hvem bør inviteres? Kommune (Ordfører), Biskop ev. prost.

Eksempel minnestund fra Hønefoss januar 2010

Preludium: Mendelsohn Preludium i G-dur

Velkomstord: v/soknepresten

*Salme: NoS 689, v. 1 og 5
(første ord endret til «her»)
– [merk rekkefølgen og endringen!]*

Andakt: m/hilsen fra biskopen, v/prosten

Salme: NoS 689, v. 3

Minneord: (over kirken) v/lokal kirke- og by-patriot, samt 3 konfirmanter

Hilsen: hilsen fra og ved kirkestatsråden

Bønn: v/konfirmanter (m/hjelp av prosti presten) og soknepresten

Solosang: Nils Aslaksen Hymne

*Salme: NoS 268
Velsignelse og utsendelse
v/soknepresten*

Postludium: Bach Air

Siden dette var 31. januar, var orgelmusikken forhåndsinnspilt (opptak fra en konsert i Hønefoss kirke).

5. KONTAKT MED SENTRALT HOLD

Biskop og bispedømmeråd

Det har ikke vært uvanlig at biskopen/ stiftsdirektøren kommer på befarings så snart det lar seg gjøre. Her er ofte også media klar til å intervju og fotografere. Ved et slikt besøk viser en ikke bare sympati, men også viljen til å være med å skape løsninger inn i framtiden. Biskopen er en frontfigur. Det er heller ingen tvil om at dette har med tilsynet å gjøre. Her vil igjen de lokale forholdene variere. Men en har opplevd at det å ha «biskopen» med som døråpner, har vært med å gi løsninger både bedre og raskere.

Hva som har skjedd i etterkant har det vært noe ulikt, fra heller lite til et aktivt engasjement fra biskopens side. Det er ikke uvanlig at en underveis i planprosessen har ett eller flere «folkemøter» og med biskopen til stede kan det være med å gi en balanse i forsamlingen. «Bruken» av biskopen avhenger ofte av initiativet fra den lokale menighet.

Bistand fra KA

KA bistår om ønskelig på de områdene de har kompetanse. Nyttige veiledere utgitt av KA er: Brannvern i kirkebygg (2007) og Brannsikring av kirkebygg (2009). KA arrangerer også sikringskurs med risikovurdering, kontakt KA for mer informasjon.

Seniorkonsulenten (Kirkekonsulent) i Kirkerådet

Det kan være til god hjelp å ta kontakt med Kirkekonsulenten i Kirkerådet (tlf. 48 99 12 80). Han har erfaring fra flere kirkebranner. Han har bakgrunn som arkitekt og har kompetanse som kan komme til nytte også i den første fasen etter en brann.

Kontakt med kirker som har vært i samme situasjon

De som har opplevd en kirkebrann med store skader på bygningen, har fått en del erfaringer underveis. En kontakt med f.eks. kirkeverge eller en av dem som var sentrale i den første fasen kan være nyttig. Et møte med noen av dem kan gi god innsikt i hvordan en skal «gripe det an».

Fra Kirkekonsulenten

Kirkekonsulent Arne E Sæther laget i 1992 to informasjonsbrosjyrer. Disse omhandler ikke minst det forebyggende arbeidet. «Nr 1 1992 Brann i kirkebygg». «Nr 2 1992 Kirkebygget og lov om brannvern».

6. FORSIKRINGSOPPGJØRET

Når den første lammende følelsen er over er ofte spørsmålet fra de ansatte: Hva kan vi starte med umiddelbart? Det ligger god terapi i å få gjøre noe.

Dokumentasjon innbo og løsøre

Her er det fint om en starter dokumentasjonen rimelig raskt. Registreringen i Kirkebyggdatabasen vil ha stor betydning.

I kirkene er det ofte privat utstyr som tilhører ansatte - frivillige. Eks: Noter, bøker, instrumenter osv. Det har bl.a. vist seg at spørsmålet omkring noter er et tidkrevende arbeid.

Et viktig punkt å ta fatt på: Kvalitetssikre listen over det som er reddet ut. Og i forlengelsen: Hva må gjøres med dette? (Eks. rensing, tørking, overhaling.) Sammenholde listen over det som er reddet ut med listen fra Kirkedatabasen. En får da en «tredje» liste som kan være med å danne grunnlaget for forsikringsoppgjøret omkring inventar og utstyr.

Hva med det som eventuelt kan reddes fra rester av branntomten? Et byrå for «redning av restverdier» kan gjøre dette etter samråd med forsikringsselskapet og politiet. Oppdraget gis av Kirkevergen etter klare avtaler med forsikringsselskapet ev. politi.

Dokumentasjon av bygningen

Tegninger, konstruksjoner og fotografier. Det en kan finne fram og legge til rette, vil lette det framtidige forsikringsoppgjøret.

En byggteknisk vurdering bør overveies. Dette avhenger meget av alderen på kirken. Dette vil kunne være med å underbygge de krav som forsikringstakeren fremmer til forsikringsselskapet.

God dokumentasjon gir forsikringstakeren trygghet. En god dokumentasjon vil også skjønnsmennene være takknemlige for. Dette gjelder både bygning og innbo. En grundig dokumentasjon krever tid. Det er få som kjenner bygningskomponenter fra 1800 tallet eller tidligere. Selv om en byggteknisk vurdering kan bli en forholdsvis stor utgift, vil det gi trygghet for dem som er usikre på et «rettferdig» oppgjør. (Se også under skjønn nedenfor.) Når skjønnet er satt, må en godta den summen skjønnsmennene kommer fram til.

Det første møte med Forsikringsselskapet

Det vil være fint om de forskjellige gruppene som får noe med selve oppgjøret, den videre drift i interimperioden og bygging av ny kirke er til stede? Det blir da et møte der Forsikringsselskapet har sin(e) representant(er). Kirkeverge, Fellesrådsleder, repr. fra den aktuelle menighet.

Klargjøre hvor meget tid som er avsatt. Ha en klar agenda. Det føres referat fra møtet. Befar-

ing i branntomten vil være naturlig. En kan lett «rote» bort tid. Inntrykkene lokalt kan ofte være sterke.

Forsikringselskapet starter orienteringen med å uttrykke ønsket om å gjennomføre en god prosess. Deretter gjennomgås forsikringsvilkårene og starte på en vurdering av skadeomfanget. Hva dekker forsikringen?

Deler i det økonomiske tapet:

1. Bygget som bygg. (Et tilsvarende bygg)
2. Inventar (Her plasserer vi orgel og altertavle)
3. Erstatningslokaler. Midlertidige løsninger.
4. Driftsmidler
5. Skjønnsmenn for bygning ev. inventar

Det er viktig å få slått fast skadeomfanget

Er dette totalskade vil det være et påtrengende behov for å få ryddet tomten, fjernet gjerdene og få «frigjort» gravene. Dersom noe skal bli stående, må dette sikres slik at det gjerder kan flyttes inn mot bygningen. Bygningen kan først rives når skjønnnet har gitt klarsignal.

Finne hva som er de umiddelbare behovene

- Gjøre avtaler om dette
- Midlertidige løsninger for gudstjenester
- For begravelser og vielser.
- Situasjonen vil være noe forskjellig fra kirke til kirke.
- For en «arbeidskirke» vil det komme en rekke behov for å kunne ivareta de funksjoner den nedbrente kirken hadde.

Et tilbakevendende spørsmål: Forståelsen av «Fullverdiforsikret». Erfaringene fra møter med forsikringselskapet viser hvor viktig det er at forsikringsvilkårene blir gjennomgått med jevne mellomrom. Dette gjør at også forsikringstakeren har en større forståelse for hva som blir erstattet. Sagt på en noe annen måte: Når en «vanlig Lindsdorfkirke» brenner ned, betyr ikke dette at forsikringssummen dekker en moderne «Arbeidskirke». Utgangspunktet er at det settes opp et tilsvarende bygg etter dagens byggemetoder. Det samme gjelder for inventar og utstyr.

Det avholdes skjønn:

Bygning

Det oppnevnes en skjønnsmann fra forsikringselskapet og en fra forsikringstaker. I tillegg en oppmann til avklaringer. Oppdraget gis så til skjønnsmennene. Forsikringstakeren

har da ingen påvirkningsmulighet. Når skjønnnet er satt, er det skjønnsmennene som avgjør hva forsikringssummen skal bli. Bygningen kan først rives når skjønnnet har gitt klarsignal. Dette kan ta noe tid. Dersom deler av bygningen står etter brannen, vil det være ønskelig å få registrert mest mulig av bygningsdetaljer. Det må også innhentes pristilbud fra firmaer som har erfaringer med riving. Dette har skjønn/takstfolk og forsikringselskapet oversikt over og tar seg av.

Innbo

Det utarbeides en oversikt over innbo. Å ha foto og opplysninger på Kirkebyggdatabasen har vist seg å være svært nyttig. Alt av dokumentasjon som menigheten har, legges fram. Oversiktene gjennomgås. Det er eventuelt befarings på tomt (restene som står). Det er skjønnsmennenes ansvar å innhente hjelp til prissetting av de enkelte gjenstandene. Også dette arbeidet kan ta tid.

7. NY KIRKE PÅ BRANNTOMTEN - ELLER NY KIRKE PÅ NY TOMT

Dette synes å være et av de viktigste spørsmålene. Erfaringene viser at diskusjonene starter raskt. «En skal selvfølgelig bygge en lik kirke på branntomten». «Det må bli en ny kirke moderne kirke på en ny tomt». «Har vi ikke nok kirker fra før?» Avisinnleggene er mange, og viser til et stort engasjement. Erfaringene tilsier at en må gi både seg selv og andre tid til en modningsprosess. «Ansatte må ikke definere hvordan ny skal se ut og bygges, før menighetens sorg har lagt seg noe».

Det er først når skjønnnet foreligger, en vet hva erstatningssummen blir. Det er ingen tvil om at dette blir avgjørende for den videre planlegging. Når det gjelder oppbygging, (nybygging) viser jeg til det jeg har samlet i ringpermen «Vi bygger kirke». Denne kan bestilles hos Stavanger bispedømme, Stavanger. Teksten til «Vi bygger kirke» er også lagt ut på www.ka.no – kirkebygg og eiendomsforvaltning – Ny kirke.

